

معاملات وثیقه‌ای تحت پلتفرم‌های تامین مالی زنجیره‌ای

فریدوس باقری
وحید صیامی

پژوهشکده پولی و بانکی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
کتاب گزینی بررسی مالی ایران
شرکت ملی انفورماتیک

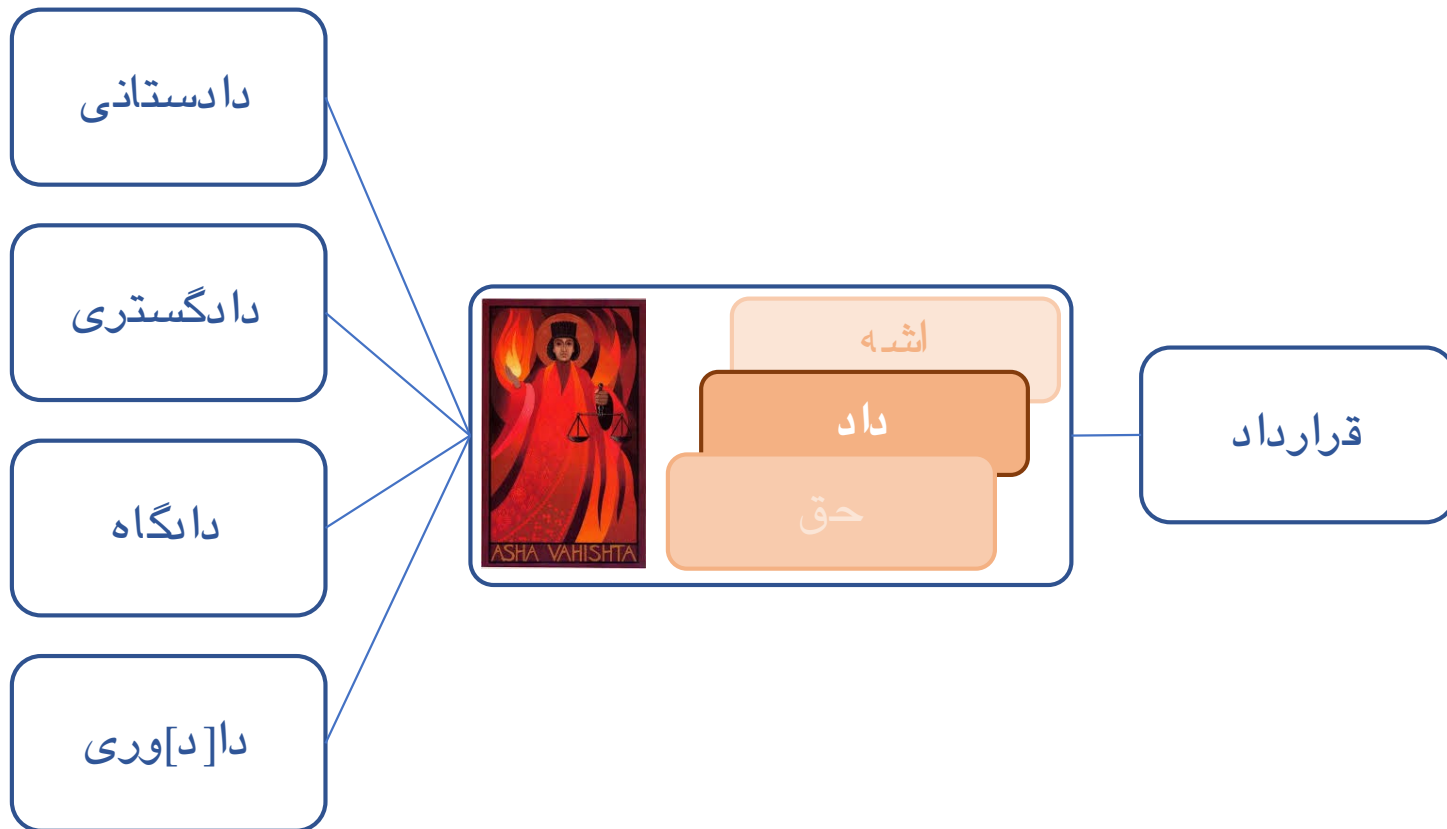
یازدهمین همایش سالانه
بانکداری نوین و
نظام‌های پرداخت

زیست بوم بانکداری هوشمند؛ حکمرانی دیجیتال و نظارت فناوریانه

تهران، مرکز همایش‌های بین‌المللی برج میلاد - ۵ و ۶ آذر ۱۴۰۳

ISC
مؤسسه استنادی و پایش
علم و فناوری جهان اسلام

داد و نقض داد؛ مسئولیت و ضمانت اجرا

■ **داد** = نظم برخواسته از قانون یا قرارداد اجتماعی

■ **قرارداد** = قانونی است که طرفین با اراده و توافق آنرا بر رابطه خود حاکم می‌کنند.

■ **نقض داد** = عدم انجام تعهد، عدم انجام تکلیف ← موجب ایجاد **مسئولیت**

■ **ضمانت اجرا**، ناظر بر مسئولیت هنگام نقض داد

نقض داد و ضمانت‌های اجرایی قانونی

■ «**ضمانت‌های اجرایی قانونی درباره نقض تعهدات قراردادی**» امکاناتی هستند که

قانون به صاحب حق اعطا میکند تا با استفاده از آن بتواند

♣ از اجرای تعهد یا تکلیف توسط طرف دیگر به نفع خود اطمینان یابد. و

♣ در صورت عدم انجام تعهد وی را ملزم به انجام آن نمایند.

■ برای اجبار نمودن متعهد به اجرای مفاد تعهدات، متعهد حق ندارد الزام خویش را به صورت شخصی اعمال کند وی مکلف است که از طریق دادستانی یا داورى حق خود را اعمال کند.

نقض داد و ضمانت اجرای قانونی

- در هنگام نقض قرارداد (داد) و در صورت اثبات
1. وقوع زیان،
2. رابطه سببیت بین عدم انجام تعهد یا تاخیر در انجام تعهد با زیان وارده
3. تقصیر متعهد / خواننده (زیان‌رسان)،
▪ برای دادگاه، متعلبه (زیان‌دیده) میتواند الزام حاکمیت را برای دریافت خسارت کار گیرد. (آیین دادرسی مدنی، باب نهم: مطالبه خسارت و اجبار به انجام تعهد)
- ضمانت اجرای قانونی نقض تعهدات قراردادی تنها تا حدی اطمینان از اجرای قرارداد را فراهم می‌کند.
▪ از جمله ضمانت اجرای قانونی میتوان به موارد زیر اشاره کرد:
 - الزام به اجرای عین تعهد،
 - فسخ قرارداد،
 - قرار منع
 - مطالبه خسارت تاخیر در انجام تعهد،
 - مطالبه خسارت عدم انجام تعهد

ضمانت‌های اجرایی قراردادی

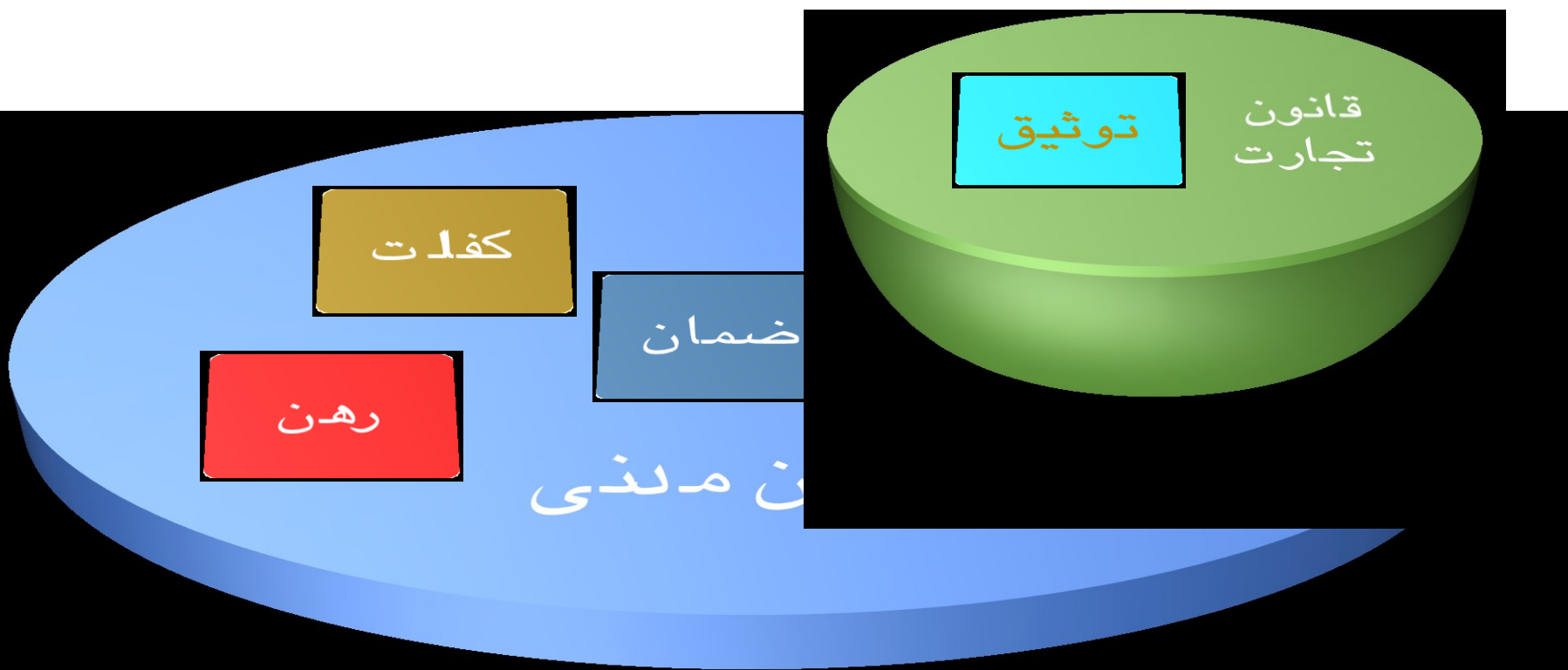
- بهره‌مندی از ضمانت اجرای قانونی درباره نقض تعهدات قراردادی، **مشروط، زمان‌بر و دارای هزینه زیاد** است.
- در قراردادها طرفین می‌توانند ضمانت اجرای بیشتری و متنوع‌تری را با یکدیگر توافق نمایند و در قالب **افزودن بخشی به قرارداد یا قراردادی دیگر** تعریف کنند.
- به ضمانت اجرای قراردادی، **تضمین‌های قراردادی** نیز می‌گویند.

ضمانت اجرای قراردادی

- پرکاربردترین ضمانت اجرایی قراردادی «وجه التزام» از بابت تاخیر در انجام تعهدات قراردادی است.
- ضمانت اجرای قراردادی دیگر عبارتند از:
 - **ضمان** (تضمین شخص متعهد در انجام تعهد توسط طرف ثالث)
 - **کفالت** (تضمین وعده‌ی شخص ثالث برای انجام تعهد توسط طرف ثالث)
 - **رهن** (انتقال معلق یک دارایی به متعهدله جهت بازپایی خسارت ناشی از عدم ایفای تعهد توسط متعهد یا شخص ثالث)

حق وثیقه

▪ **حق وثیقه** ضمانت اجرای قانونی و قراردادی نوینی هستند که در معاملات تجارتي می‌توانند بکار گرفته شوند.

به معاملات تجارتي که حق وثیقه را به عنوان تضمین بکار می‌بردند «معاملات با حق وثیقه» یا «معاملات وثیقه‌ای» می‌گویند.

معاملات تجارتي؟

قانون مدني و قانون تجارت

- در كشورهاي با نظام حقوقی مدني، نظير ايران، «قانون مدني»
 - پيكره اصلي حقوق خصوصي كشور
 - به منظور تنظيم روابط قراردادي و روابط خارج از قرارداد شهروندان
 - بر اساس موقعيت برابر افراد در پيشگاه قانون،
 - بيان بايدها و نبايدهاي حاكم بر روابط ميان شهروندان و شامل برخي روابط اقتصادي
- به همراه اين قانون ماهوي، قانوني شكلي به نام آيين دادرسي مدني وجود دارد كه مربوط به نحوه احقاق حقوق مدني است.
- در اين كشورها «قانون تجارت» نيز هست. كه تخصيصهاي مهم بر قانون مدني وارد مي‌سازد.

معاملات تجاری؟

تعهدات تجاری

- تعهدات قراردادی و غیرقراردادی اشخاص، میتواند از نوع تعهدات مدنی یا تعهدات تجارتي باشد.
- تعهدات تجارتي، تابع همان قواعدی هستند که بر اعمال مدنی حاکم هستند. و لیکن قواعد خاصی نیز برای معاملات تجارتي وضع شده است.
- چنانچه معامله‌ای در قلمرو قانون تجارت قرار گیرد، **معامله تجارتي** محسوب می‌شود.

معاملات تجاری؟

قلمرو قانون تجارت

- قانون تجارت با وجود قانون مدنی به عنوان قانون همه شمول، تصویب گردید، لذا
- در آغاز قانون تجارت **قلمرو قانون تجارت** مشخص شده است.
- اینکه با تعیین قلمرو قانون تجارت، قلمرو قانون مدنی چگونه است، سوالی مهمی است که پاسخ‌های متفاوتی برای آن وجود دارد.

قلمروهای قانون تجارت و قانون مدنی

رویکرد تعدد حقوق خصوصی و تعهدات

- از نظر تاریخی، ابتدا این رویکرد مطرح شد. بر طبق این نظریه:
- در کنار اعمال مدنی شناخته شده در حقوق مدنی، اعمال جدیدی با عنوان اعمال تجارتي اضافه میشود.
- تعهدات تجارتي از تعهدات مدنی قابل تفکیک هستند، دارای ضمانت اجراهای قویتری می باشند.
- آیین دادرسی دعاوی مدنی از دعاوی تجارتي متفاوت است.
- بعلاوه در برخی از کشورها محاکم (داگاههای) تجارتي نیز جدای از محاکم عمومی (دعاوی مدنی) هستند.

قلمروهای قانون تجارت و قانون مدنی

رویکرد وحدت حقوق خصوصی و تعهدات

- بر طبق این نظریه از آنجا که امروزه کاربرد اسناد تجارتي، معاملات اعتباری و تعهدات تجاری مورد استفاده عمومی و گسترده است؛ بجای سخن گفتن از حقوق تجار و غیرتجار، قواعد ساختهای تجار را میتوان و باید عمومیت بخشید.
- روند «تسری دادن قانون تجارت به عرصه مدنی» را در بسیاری از کشورها شاهدیم.
- در این کشورها ویژگیهای معاملات تجاری شامل سرعت، قطعیت، امنیت و ضمانت اجراهای مؤثرتر به روابط مدنی هرچه بیشتری در حال تسری یافتن است.
- در این کشورها دالگاههای عمومی صلاحیت ورود به دعاوی تجاری را دارد، هرچند پروندههای ویژه دعاوی تجارتي را ممکن است در دالگاههایی اختصاصی بررسی نمایند.

قلمروهای قانون تجارت و قانون مدنی

رویکردهای اشتباه

- در کنار این دو رویکرد موفق و با سابقه که باعث تشخیص یافتن بیشتر حقوق و تعهدات تجارتي و در نتیجه اعتلای جایگاه تجارت در جامعه میشوند. **نظریاتی شکست خورده نیز در این زمینه وجود دارند.** یکی از این رویکردهای ناموفق، رویکرد «**مدنی سازی عرصه تجارت**» است.
- سابقه این رویکرد را میتوان در آرای فیزیوکراتها دید. فیزیوکراتها جامعه را مجموعه ای متشکل از نظامهای مختلف دیده و قواعد حقوقی را مبنای ساخت نظامهای تکوینی توسط انسان میدانستند. آنها یکسان سازی قواعد را راهکاری برای دستیابی به برابری و عدالت میدانستند. این رویکرد برای زمانی کوتاه مصدر امور در فرانسه پس از انقلاب کبیر شده، اشکالات آن آشکار گشته، کنار گذاشته شد

قلمروهای قانون تجارت و قانون مدنی

ایران میزبان رویکردی شکست خورده

- مدنی‌سازی عرصه تجارت نظریه‌ای غلب در ایران نیست؛ ولیکن طرفداران این نظریه، در زمانهایی که سست بالا را داشته‌اند، توانسته‌اند در این راستا اقداماتی را انجام دهند. پس از انقلاب اسلامی در فضای سرزنش و نکوهش سرمایه‌داری و نفی بورژوازی، تجار و تجارت مورد سوءظن قرار گرفتند.
- صنعت بانکداری از این طرزفکر بیشترین آسیب را دید. در مجلس دوره اول علیرغم اینکه عملیات بانکداری تماماً در حوزه قانون تجارت قرار داشت، به بهانه دفاع از عموم جامعه که برابر با جامعه مشتریان شبکه بانکی در نظر گرفته می‌شد، در اقدامی غریب کسب‌وکار بانکداری مبتنی بر قانون مدنی بازتعریف شد.
- عمده عقود بانکداری اسلامی، همان عقود تعریف شده در قانون مدنی هستند. از 13 مورد عقد اسلامی مالی مورد اشاره در آیین‌نامه فصل سوم بانکداری بدون ربا، 2 مورد «سرمایه‌گذاری مستقیم» و «مشارکت حقوقی»، عقود مرتبط با قانون تجارت بوده و 11 مورد دیگر از عقود قانون مدنی هستند.
- ایراد اساسی مدنی‌سازی عرصه تجارت در این است که قواعد حقوقی حاکم بر روابط مدنی دربردارنده عدم قطعیت و انعطاف قابل توجهی هستند. این در حالیست که عرصه تجارت نیازمند سرعت و قطعیت است.

دلیل تاکید بر تجارت

- تجربه جهانی چنده دهه گذشته نشان می دهد که مطلوبیت ها
- در درون مرزها: شامل افزایش رفاه، فزونی رضایت، سطوح بالای اشتغال و استفاده مؤثرتر از منابع محدود
- در ورای مرزها: شامل افزایش اندروابستگی متقابل کشورها به یکدیگر و افزایش صلح و ارتقای همکاریها و جهان گرایی
- همگی با رشد و توسعه تجارت لذت که قابل دستیابی لذت.
- در نیم قرن اخیر، سهم قابل ملاحظه ای از همکاریهای منطقه ای و جهانی درباره تجارت بوده و روندی فزاینده و در حال گسترش از یکسان سازی قواعد حقوقی تجاری را شاهدیم.

چرایی تاکید بر تجارت

تجربه جهانی چنددهه گذشته نشان می‌دهد که مطلویتها

در درون مرزها

افزایش رفاه، فزونی رضایت، سطوح بالای اشتغال و استفاده مؤثرتر از منابع محدود

در ورای مرزها

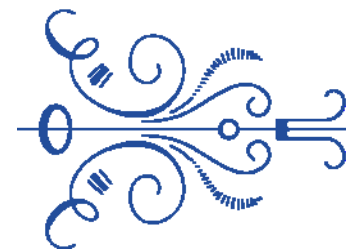
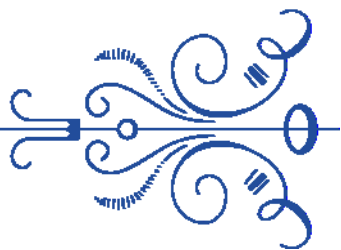
شامل افزایش اندروابستگی متقابل کشورها به یکدیگر و افزایش صلح و ارتقای همکاریها و جهان‌گرایی

همگی با رشد و توسعه تجارت دست که قابل دستیابی است.

در نیم قرن اخیر، سهم قابل ملاحظه‌ای از همکاریهای منطقه‌ای و جهانی درباره تجارت بوده و روزی فزاینده و در حال گسترش از یکسان‌سازی قواعد حقوقی تجاری را شاهدیم.

درس سطح جهانی

معاملات تجاری با حق وثیقه؛ تجربیات جهانی

- موضوع تامین مالی کسب و کارهای MSMEs دغدغه‌ای اساسی برای حکومت در بسیاری از کشورها است.
- روش پول پاشی (نظیر طرح تامین مالی بنگاه‌های زوبازده) و یا پذیرش ریسک توسط حاکمیت از طریق صندوق‌های ضمانت دولتی روش‌هایی پرهزینه با دستاورد اندک هستند.
- توجه بانک جهانی به معاملات وثیقه‌ای از اوایل دهه 90 میلادی جلب شد.

بانک به این سمت جهت‌گیری کرد که بجای تمرکز بر تضمین دولتی که در نهایت منجر به شکل‌گیری حجم عظیمی از مطالبات غیرجاری میشود؛ ریسک تامین مالی در حوزه‌هایی که بخش خصوصی تمایلی به تقبل آن ندارد، بیگر به بخش دولتی منتقل نشود. بلکه در مقام جایگزین، ارتقای ظرفیت تامین مالی به واسطه بهبود ساختار حقوقی معاملات وثیقه‌ای مبتنی بر وثایق منقول مورد توجه قرار گرفت تا ریسک تامین مالی کاهش یابد و دولت که در مقایسه با نهادهای مالی مزیتی در مدیریت ریسک ندارد از این عرصه خارج شود.

معاملات تجاری با حق وثیقه؛ یکسان‌سازی

- سابقه فعالیت‌های آنسیترال در راستای یکسان‌سازی معاملات با حق وثیقه به دهه هفتاد بازمی‌گردد و از سال 2000 بر حجم فعالیت‌های خود افزوده است.

نام اقدام	سال اقدام
کنوانسیون سازمان ملل در واگذاری دریافتی‌ها در معاملات تجاری بین‌المللی	2001
راهنمای قانونگذاری معاملات با حق وثیقه	2007
راهنمای قانونگذاری معاملات با حق وثیقه - متمم حق وثیقه بر داراییهای فکری	2010
راهنمای پیاده‌سازی و استقرار سامانه ثبت حق وثیقه	2013
قانون نمونه معاملات با حق وثیقه	2016
قانون نمونه معاملات با حق وثیقه - راهنمای تصویب	2017
قانون نمونه معاملات با حق وثیقه - راهنمای عملیاتی [برای بهره‌برداران]	2019

[1] - UN Convention on the Assignment of Receivables in International Trade (New York, 2001)

[2] - UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions

[3] -: Supplement on Security Rights in Intellectual Property

[4] - UNCITRAL Guide on the Implementation of a Security Rights Registry

[5] - UNCITRAL Model Law on Secured Transactions

[6] - UNCITRAL Model Law on Secured Transactions: Guide to Enactment

[7] - UNCITRAL Practice Guide to the Model Law on Secured Transactions

مختصات معاملات تجاری وثیقه‌ای

- مختصات معاملات تجاری وثیقه‌ای را میتوان در
- گزارش سالانه بانک جهانی درباره محیط نهادی مؤثر بر انجام کسب‌وکار در کشورها (*Doing Business*)، در بخش «دریافت اعتبار» در نماگر «قدرت حقوق قانونی» یافت.

DOING BUSINESS

- موارد مورد بررسی عبارتند از:
- ویژگیهای نظام‌های وثیقه‌سپاری
- ویژگیهای سامانه‌های ثبت وثایق
- ویژگیهای اجرای حق وثیقه (تقدم حق وثیقه، وضعیت در ورشکستگی و بازسازی)

مختصات معاملات تجاری وثیقه‌ای

ویژگیهای نظام‌های وثیقه‌سپاری

نوع قرارداد
چیستی مال منقول که حق وثیقه بر آنست
درجه اختصاصی بودن مال منقول
ملموس بودن اموال قابل استفاده
موجود بودن مال منقول
ظهور بدهی دارای حق وثیقه
قابلیت تعمیم خودکار حق وثیقه
دامنه بکارگیری حق وثیقه
تعریف حق وثیقه

سامانه‌های ثبت وثایق

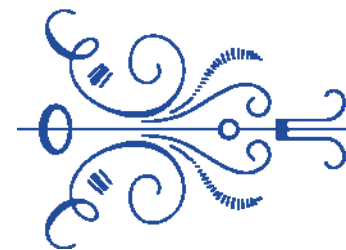
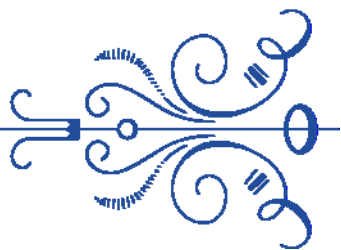
تعدد سامانه‌ها
الزامات ثبت در سیستم
دامنه کاربرد
آشکارگی بر طرف‌های سوم
محتوا

اجرای حق وثیقه

رجحان طلب بیرون از رویه‌های ورشکستگی و یا اعسار
رجحان طلب در رویه‌های ورشکستگی و یا اعسار
مستثنا شدن اعتباردهنده با حق وثیقه از تعلیق خودبه
خودی توقیف اعتبارگیرنده در راستای بازسازی (با قرارداد
ارفاقی)
اجرایی قهری حق وثیقه

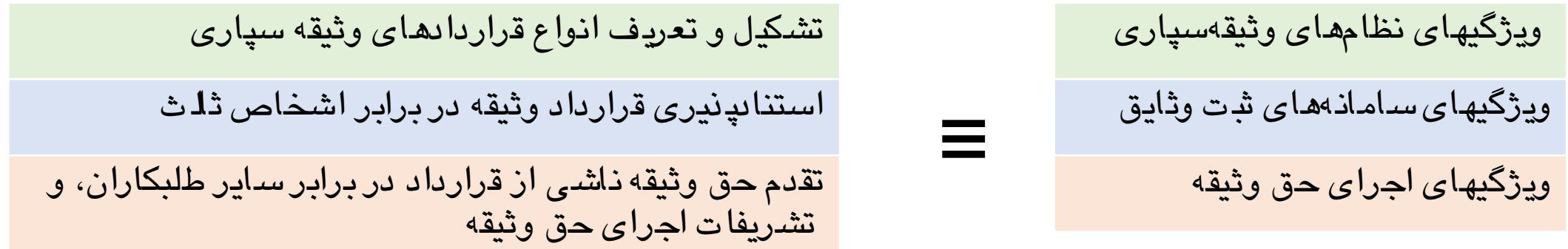

وضعیت حق وثیقه در ایران

حوزه‌های پایش وضعیت ایران

- در مورد پایش وضعیت حق وثیقه و معاملات وثیقه‌ای، جنبه‌های زیر برگرفته از سنجش بانک جهانی و نظر حقوق‌دانان باید مورد توجه قرار گیرند:

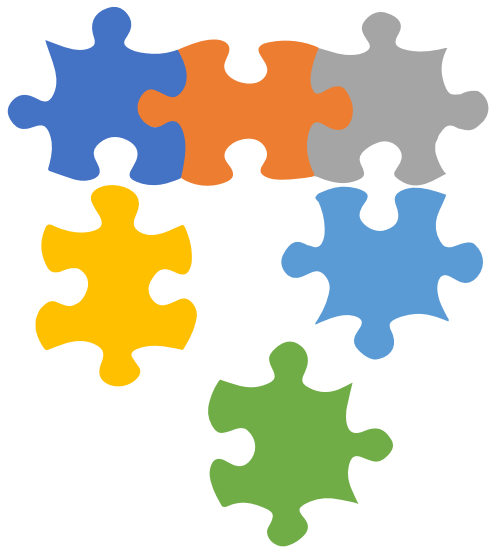

وضعیت ایران - تعریف حق وثیقه بر انواع اموال

- رهن و ضمان تعریف شده در قانون مدنی به شدت ناکافی
- در طول سالها با عاملیت شبکه بانکی، دامنه وثایق مورد پذیرش ابتدا در مقررات و سپس در قوانین بزرگ شد

مقررات	قوانین
آیین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا مصوب 1362؛	قانون عدم الزام سپردن وثیقه ملکی به بانکها و دستگاهها و سایر مؤسسات و شرکتهای دولتی به منظور تسهیل امر سرمایه‌گذاری و ایجاد اشتغال بیشتر در طرحهای تولیدی و صادراتی مصوب 1380؛
دستورالعمل نحوه اعطای تسهیلات ویژه به طرحهای اختراعی و ابتکاری مصوب 1366؛	قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب 1384؛
آیین‌نامه اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری- صنعتی ایران؛	قانون منطقی کردن نرخ سود تسهیلات بانکی متناسب با نرخ بازدهی در بخشهای مختلف اقتصادی مصوب 1385؛
آیین‌نامه صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی از طرف بانکها؛	قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه و اجرای سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (44) قانون اساسی مصوب 1386
آیین‌نامه تضمین برای معاملات دولتی مصوب 1384	قانون تسهیل اعطای تسهیلات بانکی و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجرای طرحهای تولیدی و افزایش منابع مالی و کارایی بانکها مصوب 1386

وضعیت ایران - تعریف حق وثیقه بر انواع اموال

■ اشکال مختلف حقوق وثیقه در کشور قانونگذاری شده‌اند؛ حتی «وثیقه داراییهای آینده» و «وثیقه شناور» که جدیدترین و منعطفترین وثایق می‌باشند، در قوانین و مقررات تعریف شده‌اند.

■ با این وجود شاهد یک بهم‌ریختگی و پراکندگی بنیادی در مورد حق وثیقه می‌باشیم.

■ در قانون جدید تجارت (در شرف تصویب)، کتاب اول: قراردادهای تجاری، فصل هفتم اختصاص به وثیقه‌سپاری دارد.

■ در کتاب دوم: اسناد تجاری، موادی به‌ظهور نویسی به‌منظور وثیقه‌سپاری اسناد تجاری اختصاص داده شده است؛

وضعیت ایران - تعریف حق وثیقه بر انواع اموال

وثیقه‌سپاری طلب پولی

■ مستند به کنوانسیون سازمان ملل در واگذاری دریافتنی‌ها در معاملات تجاری، چهار قسم از اقسام طلب پولی عبارتند از:

مبنای تقسیم‌بندی، نقش تشریفات برای تشکیل و انتقال طلب است. اگر ایجاد طلب پولی منوط به تشریفات شکلی خاصی نباشد، حساب دریافتنی خواهد بود و در غیراینصورت، طلب پولی اسنادی و تشریفات‌ی نامیده میشود.

■ حساب دریافتنی،

■ حق مطالبه تأیید طلب مستند به سند تجاری،

■ حق مطالبه تأیید وجوه واریزی به حساب بانکی و

■ حق مطالبه تأیید اوراق بهادار غیرواسطه‌ای (اوراق شبه‌تجاری)

■ در متن لایحه وثایق نظام بانکی، بی‌توجه به این تفکیک راجع به دین سخن گفته، به حسابهای دریافتنی به‌عنوان مهم‌ترین دارایی منقول شرکتها توجه نشده است.

وضعیت ایران - نظام ثبت وثایق (استنادپذیری در برابر شخص ثالث)

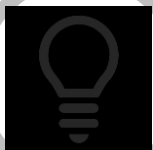
- استنادپذیر شدن وثیقه‌سپاری اموال بدون سند مالکیت، نیازمند سامانه‌هایی است که با افراد با مراجعه به آنها بتوانند از وضعیت وثیقه‌سپاری اموال و وثیقه‌گذاری اشخاص اطلاع یابند.
- چند سال قبل، و پیرو اقدامات مرکز ملی مطالعه، پایش و بهبود محیط کسب و کار وزارت اقتصاد و بانک مرکزی، لایحه‌ای با عنوان «**قانون وثایق بانکی**» تهیه گردید که پس از نشست‌ها و ارجاع کار بین دستگاه‌ها، آخرین بار متن لایحه از سوی کمیسیون اقتصادی هیات دولت برای بانک مرکزی در سال 1398 ارسال گردیده و از آن زمان مسکوت است.
- بر اساس متن موجود از لایحه، سامانه ثبت و استعلام وثایق در نظر گرفته شده، اما **اشکال بزرگ آن محدود بودن سامانه به اعتباردهندگان بانکی است؛**
- چرا که در پهنه معاملات تجارتي، بخش بسیار کوچکی از آنها، معاملات بانک - بنگاه است. ناشی از ظرفیت قانونی مبنی بر واگذاری مال تحت وثیقه به غیر و لزوم اقتصادی انجام چنین کاری، راه‌اندازی سامانه وثایق بانکی چیزی جز شکست در زمینه حقوق وثیقه نخواهد بود و ایجاد سامانه‌ای که تجار بدان دسترسی داشته باشند و وثایق مربوط به اعتبارات تجاری را هم تحت پوشش قرار دهد، برای شبکه بانکی نیز تضمین‌کننده قدرت بیشتری برای پیگیری مطالبات خواهد بود.

وضعیت ایران - سامانه ثبت وثایق (استنادپذیری در برابر شخص ثالث)

- در قانون تجارت جدید (در شرف تصویب)
- در ماده 190 از کتاب قراردادهای تجارتي قانون تجارت جدید،
وظیفه راه اندازی سامانه ثبت وثایق بر عهده سازمان ثبت اسناد و
املاک کشور نهاده شده و برای استفاده عموم است.
- این تصور که میتوان بایک سامانه تمامی انواع اموال قابل
وثیقه سپاری را مدیریت نمود، تصوری اشتباه است.

وضعیت ایران - تشریفات اجرای حق وثیقه

1

در حال حاضر اجرای حق وثیقه تحت «آیین‌نامه اجرای مفاد اسناد رسمی لازم‌الاجرا» است. این آیین‌نامه مربوط به اسناد لازم‌الاجرا و اسناد در حکم رسمی و لازم‌الاجرا است و اسنادی غیر از آنرا نظیر گواهی از سامانه را شامل نمی‌شود.

در متن لایحه و تأیید نظام بانکی، درباره «Products, Proceeds, Replacement» که اشاره به تسری حق وثیقه بر کالاهای ساخته شده در پرداخت مال تحت وثیقه، وجوه حاصل از فروش آن و جایگزینی مال وثیقه با مال دیگر دارد، قانونگذاری دقیقی صورت نگرفته و تنها به بحث جایگزینی مال اشاره شده است.

2

PtoP

OtoC

3

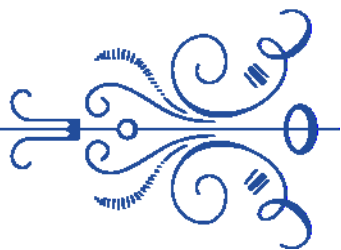
هم‌چنین درباره رابطه‌ی میان طلبکار دارای حق وثیقه با خریدار با حسن نیت و خریدار بدون حسن نیت مال تحت وثیقه مسکوت است.

وضعیت ایران- تشریفات اجرای حق وثیقه

- در قانون جدید تجارت (در شرف تصویب)، کتاب اول: قراردادهای تجارتي، فصل هشتم: معامله از طریق حراجی است که طی آن مؤسسات حراجی خصوصی به رسمیت شناخته شده و امکان عملیات اجرا و حراج وثیقه توقیف شده یا انتقال مالکیت آن به وثیقه گیرنده به سرعت فراهم می شود.
- در ماده ۱۹۱ طلب دارای حق وثیقه، «**طلب موثق**» نامگذاری شده و فقط حقوق کارگران بر آن مقدم تعریف شده است.
- در کتاب پنجم: ورشکستگی، شاهد نوسازی نهاد ورشکستگی هستیم و به تبع آن مواد متعدد قانونی در ارتباط با حق وثیقه و تعیین تکلیف طلبکاران دارای حق وثیقه ذکر شده است.

تامین مالی زنجیره‌ای

مدیریت زنجیره تامین

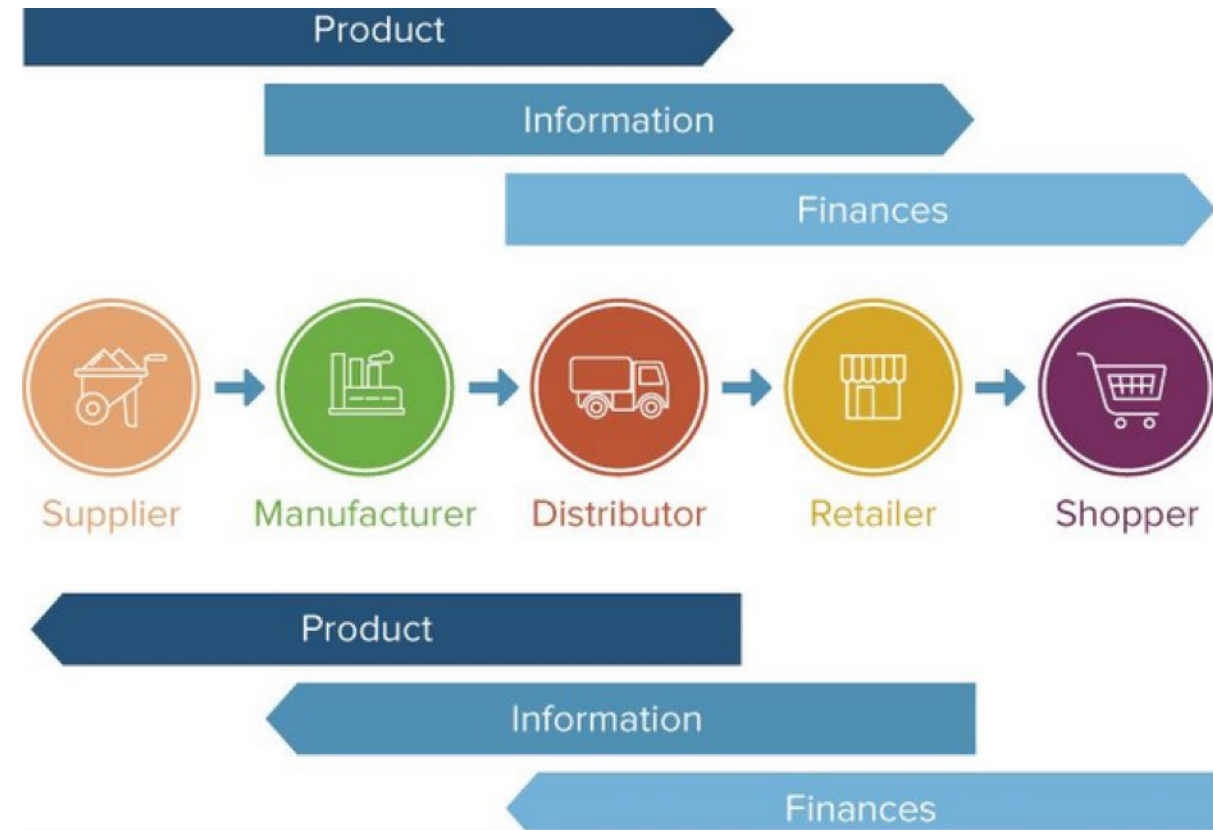

- مدیریت زنجیره تامین، به منزله‌ای اندیشیدن ورای مرزهای بنگاه و برنامه‌ریزی و اقدام در سطح مجموعه‌ی شرکت‌های حاضر در زنجیره است. تامین‌کننده یک فروشنده به شرکت نیست که مسائل آن به شرکت مرتبط نباشد، بلکه جزئی از محدوده‌ی برنامه‌ریزی و اقدام شرکت است. و این موضوع برای لایه‌های متعدد تامین‌کنندگان و لایه‌های متعدد عرضه‌کنندگان، توزیع‌کنندگان و فروشندگان نیز صدق نموده، آنها نیز موضوع برنامه‌ریزی و اقدام یکپارچه و هماهنگ شرکت اصلی هستند.
- کاهش عدم اطمینان و مدیریت ریسک از جمله اهداف اساسی مدیریت زنجیره تامین هستند.

اطلاعات زنجیره تامین

■ اطلاعاتی که از زنجیره تامین
برمی خیزد را می توان در دو پهنه یا
عرصه جای داده و دو دسته
سامانه های متفاوت را برای آنها قائل
بود.

♣ یک عرصه مربوط به اطلاعات در پیوند
با رخدادهای لجستیکی زنجیره تامین
♣ عرصه دوم مربوط به اطلاعات در پیوند
با جریانهای مالی و حرکت پول در
زنجیره تامین

زنجیره تامین فیزیکی (لجستیکی) و مالی

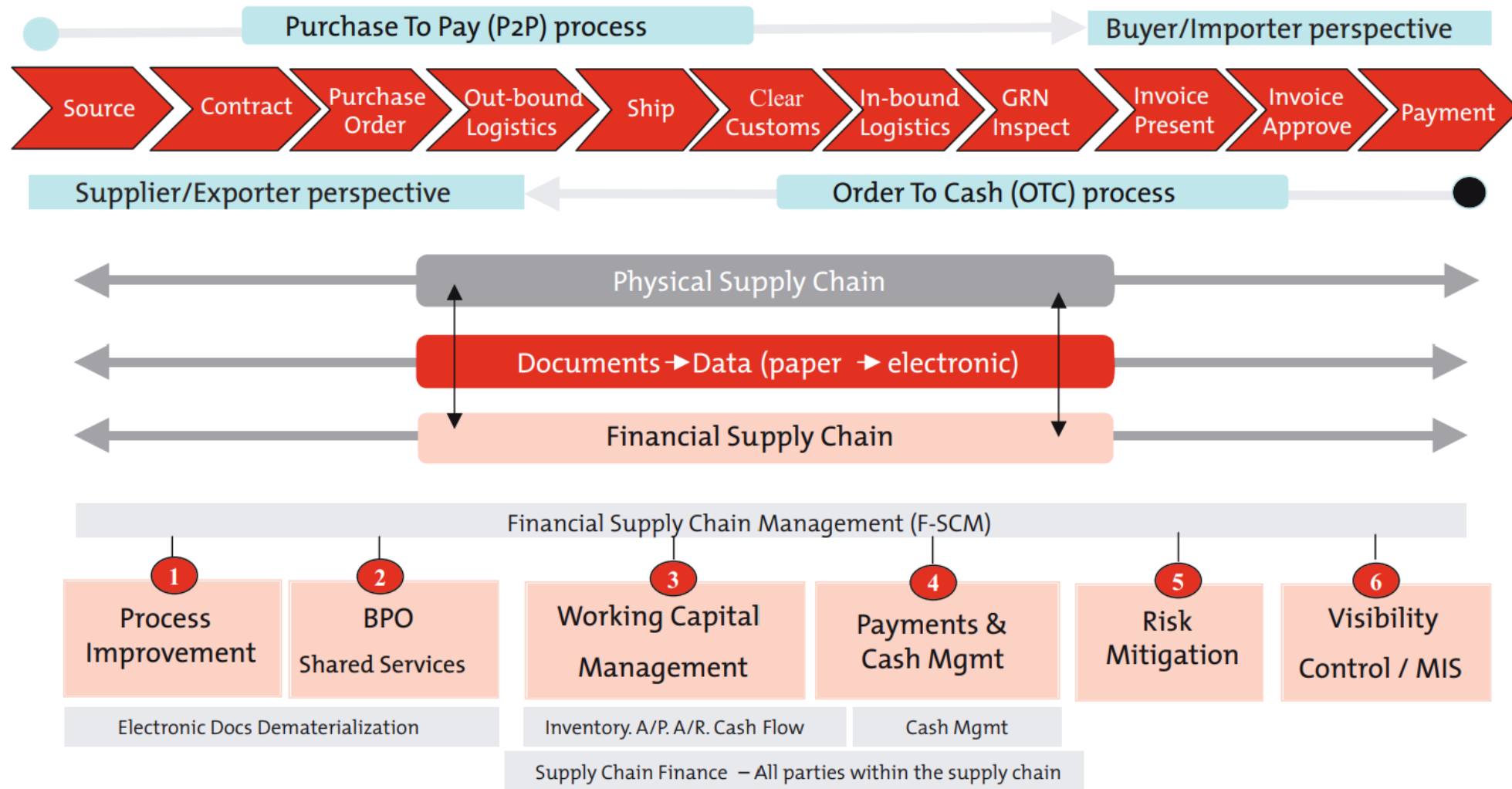
()

- سیستمی دربردارنده بنگاه‌ها، افراد، فعالیت‌ها، اطلاعات و منابعی که به منظور حرکت مواد و کالاها از تامین‌کنندگان به مشتریان می‌باشد. فعالیت‌های آن شامل تامین مواد، دگرپرسی کالا و مواد در فرایند ساخت در بنگاه‌ها، انبارداری و باربری مواد و محصولات تا رساندن به مشتری است.

■ زنجیره تامین مالی

- برای اشاره به رویه‌های مدیریت رسید، معاملات خرید، پرداخت ثمن کالا/خدمات خریداری شده، تبادل سفارشات خرید و صورتحساب‌ها، مدیریت نقدینگی، تامین مالی سرمایه در گردش و دیگر پرداخت‌ها بکار می‌رود.

Key elements of the financial supply-chain management

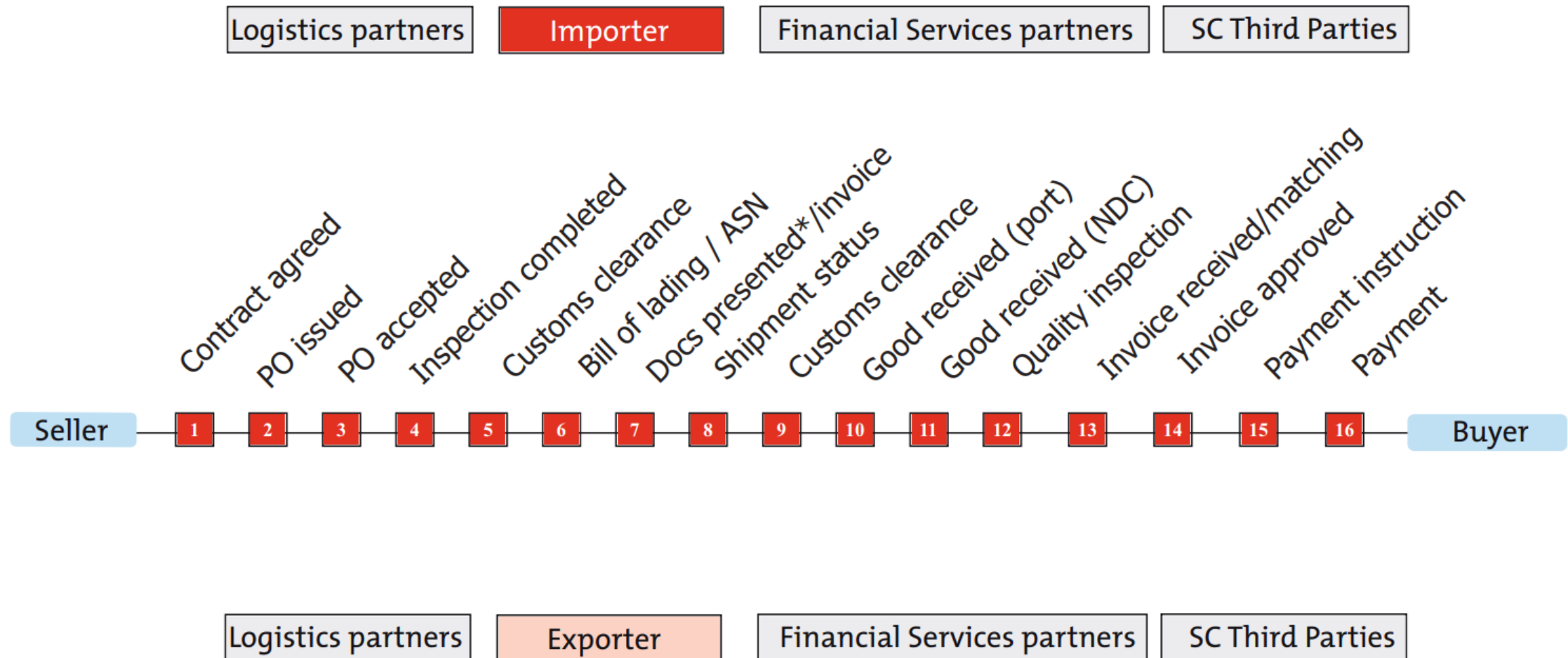
زنجیره تامین مالی و تامین مالی زنجیره‌ای

- استفاده از ابزارها، رویه‌ها و فناوریهای مالی برای بهینه‌سازی مدیریت زنجیره تامین مالی شامل مدیریت سرمایه در گردش و مدیریت نقدینگی به نحوی که به پروسه‌های زنجیره تامین گره خورده باشد را **تامین مالی زنجیره‌ای** می‌گویند.
- تامین مالی زنجیره‌ای به میزان زیادی رویداد محور است. مداخله (تامین مالی، سبک‌سازی ریسک یا پرداخت) در زنجیره تامین مالی دارای می‌تواند با رخدادهای زنجیره تامین فیزیکی پیوند داده شود.

❧ فرصت‌هایی

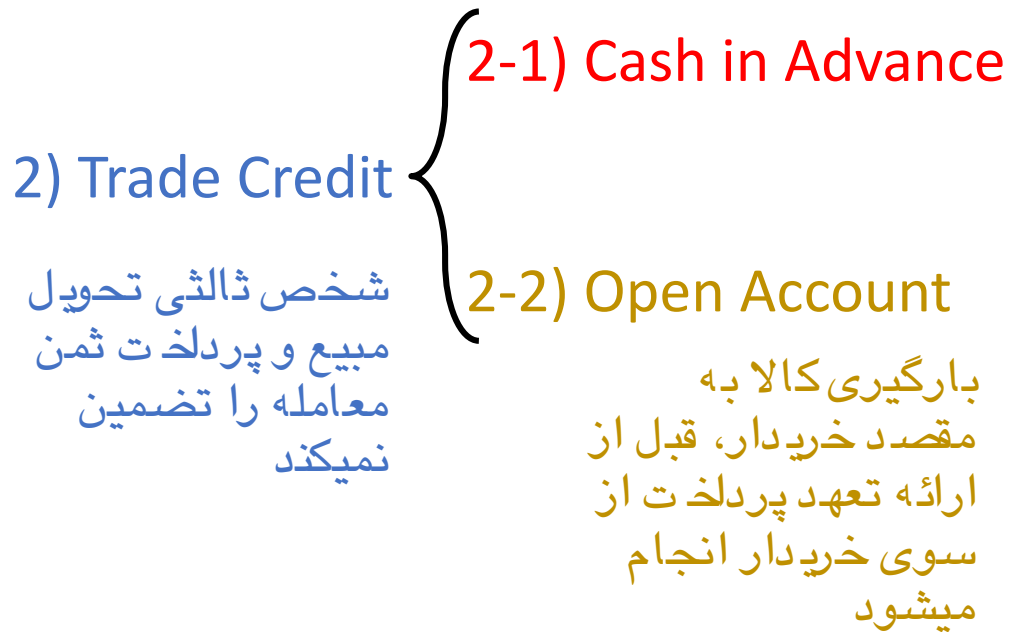
زنجیره‌ای فراهم می‌سازد.

Key triggers or events across the financial supply chain

تامین مالی زنجیره‌ای

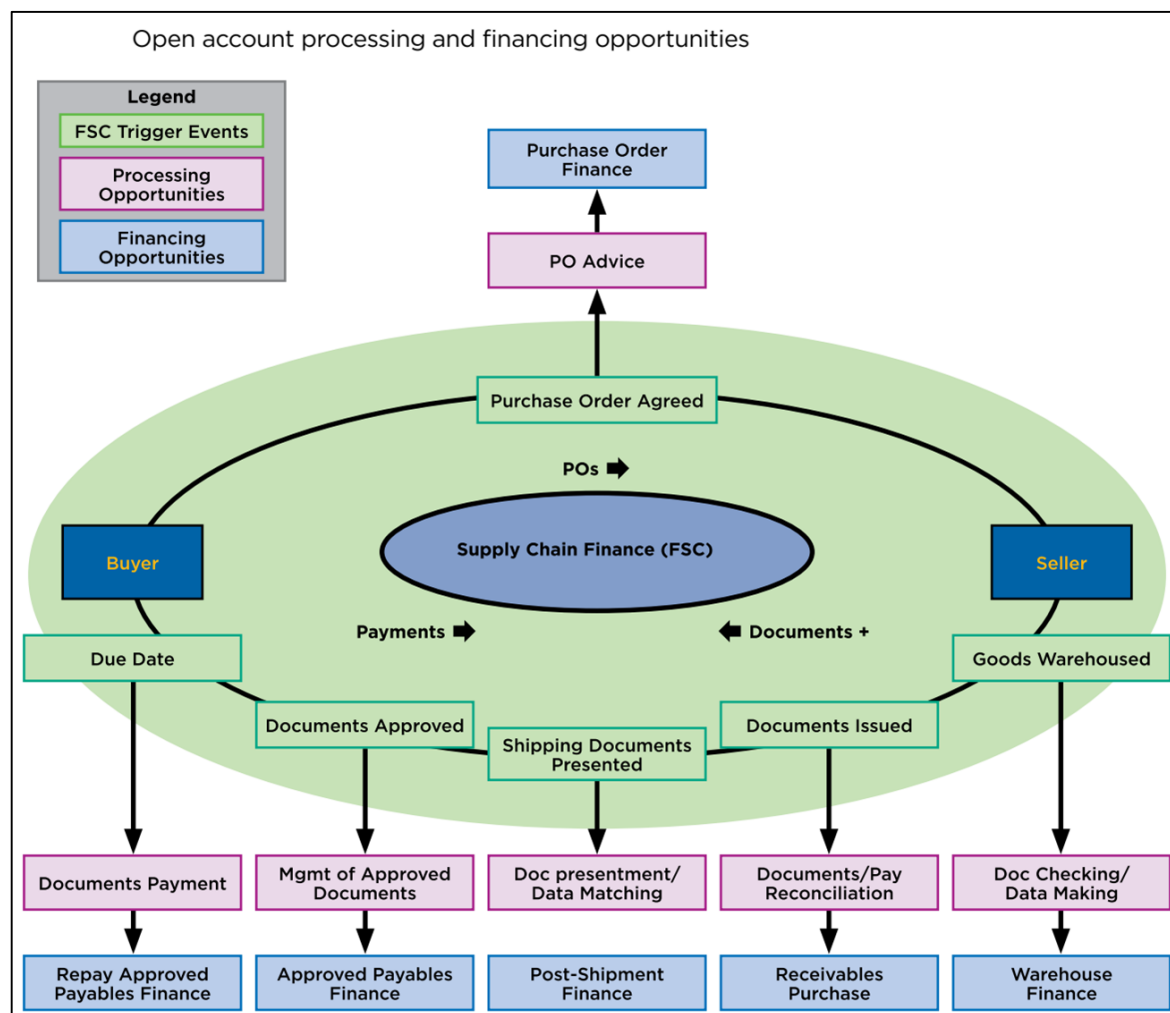
1) Trade Finance: FI Intermediated

■ ظهور تامین مالی زنجیره‌ای ناشی از توجه
به نیازمندیهای زنجیره تامین مالی در زمینه
معاملات تجاری حساب باز و کثرت یافتن
زنجیره‌های تامین بوده است.

■ شکل صفحه بعد نشان دهنده فرصت‌های
ارائه خدمات مؤسسات مالی به
کسب و کارها در زمینه تجارت حساب باز
می‌باشد. خدمات ارائه شده از سوی
مؤسسات مالی در دو حوزه پرداختش اسناد
و تامین مالی قابل تصور است

تامین مالی زنجیره‌ای

معامله حساب باز؛ روش غلب معاملیه در زنجیره‌های تامین

- در معامله حساب باز، که طرف سوم برای تضمین و اطمینان بخشی به پرداخت ثمن توسط فروشنده وجود ندارد، ضمانت اجرای حق وثیقه یک سازوکار اطمینان بخش است که در قرارداد بین خریدار و فروشنده می‌تواند درج شود.
- از میان روش‌های متنوعی که حق وثیقه قابل تعریف و اجرایی شدن است، دو روش «حق وثیقه بر موجودی انبار» و «شرط حفظ مالکیت کالا» محبوبیت بیشتری دارند. هرچند تمامی مدل‌های حق وثیقه در زنجیره‌های تامین قابل اجرا می‌باشند.
- درباره حضور مؤسسه مالی جهت ارائه خدمات تامین مالی به طرفین معامله حساب باز نیز بحث بکارگیری حق وثیقه در انواع مختلف آن قابل استفاده است.
- در این حالت وثیقه‌سپاری اسناد تجاری و «اسناد کاشف از حقوق مالکیت نسبت به مال التجاره» (شبه اسناد تجاری) و حق وثیقه بر موجودی انبار و حق وثیقه بر قبض انبار روش‌های پرکاربردی هستند.

پلتفرم‌های تامین مالی زنجیره‌ای

- قابلیت **تعمیم حق وثیقه** بر کالاهای ساخته‌شده از مال وثیقه و وجوه وصولی از فروش مال وثیقه و جایگزینی مال وثیقه از ویژگی‌هایی هستند که به روانی و سهولت تحت یک زنجیره تامین ممکن می‌شود. چرا که **پلتفرم‌های تامین مالی زنجیره‌ای** امکان مدیریت این مهم را می‌توانند برعهده بگیرند.
- این پلتفرم‌ها برای اعضای زنجیره خود می‌توانند به **عنوان سامانه ثبت وثایق** عمل نموده، استنادپذیری حق وثیقه تعریف شده در سرتاسر زنجیره تامین به راحتی میسر می‌گردد.
- با توجه به ثبت معاملات و قرارداد حق وثیقه در پلتفرم به عنوان یک قرارداد لازم، و به موجب ماده ۱۲۹۱ قانون مدنی، **اسناد ثبت شده در این سامانه‌ها «سند عادی با اعتبار (در حکم) سند رسمی»** هستند و به نظر می‌رسد که می‌توان با اندک هماهنگی با اجرائیات ثبت، بدون نیاز به تغییر مقررات، اجرای حق وثیقه را شاهد بود.
- اعضای زنجیره تامین در قراردادهای وثیقه‌سپاری می‌توانند **صاحب پلتفرم را به عنوان «میانجی»** تعریف نمایند، در اینصورت پلتفرم قادر به فعال نمودن فرآیند عملیات اجرایی برای وثیقه خواهد بود.

چکیده

- «حق وثیقه» بر اموال منقول، یکی از ضمانت اجرای قانونی و قراردادی نوین در معاملات تجاری همراه با اعتبارات تجاری و قراردادهای تامین مالی تجاری توسط موسسات مالی است؛ که از مهمترین ابزارهای توسعه دسترسی به اعتبارات در کشورهای در حال توسعه نیز به شمار میرود. معاملات وثیقه‌ای مورد توجه نهادهای بین‌المللی بوده و وضعیت آن در کشورهای جهان هر ساله اندازه‌گیری می‌شود.
- در ایران با وجود تعریف انواع حق وثیقه در قوانین موجود و در دست تهیه، اجرایی ساختن و استنادپذیری حق وثیقه در برابر اشخاص ثالث با کاستی‌هایی روبرو است.
- زنجیره‌های تامین عبارت از مجموعه‌ای از بنگاه‌های دارای همکاری استراتژیک و بلندمدت با معاملات مکرر میباشد؛ از اینرو امکان ردگیری و استنادپذیری معاملات وثیقه‌ای نزد طرف ثالث در زنجیره تامین با دشواری کمی روبرو است.
- پلتفرم‌های تامین مالی زنجیره‌ای به عنوان محلی که چندین زنجیره تامین مالی در آنها حضور دارند، مزایای بیشترین محل برای معاملات وثیقه‌ای بوده، میتواند نقطه شروع مناسبی برای تحول حق وثیقه و گسترش بکارگیری آن باشند.

پایان

